

Women Davening

Davening for women- Women are obligated to daven, the same way men are because everyone¹ needs the mercy of shomayim. There is however controversy how much they are obligated to daven. Some rishonim² say that they may daven a short tefillah every³ day that consists of praising H-shem, a request, and a thanks (saying הַתּוֹרָה הַשְּׁחַח⁴ or בְּרַכַּת הַשְּׁחַח⁵ with the יהי is enough for this), however most other⁶ Poskim say that they have to daven shemona esrei just like men.

1. The halacha is⁷, that they are obligated to daven shemona esrei like men, therefore they should daven shacharis and mincha. Although this is the basic halacha many women rely on the minority of rishonim, and only say a short tefillah.
2. If possible she should daven shacharis before 4 hours, if she can't she may daven until⁸ הצות.
3. A woman who has small children and is busy with them may⁹ daven a short tefillah as described above, however single girls or women that don't have such young children at home should daven like regular.
4. מעריב- Women don't have to daven maariv¹⁰, however some women do daven maariv. If she does she should say that it is bli neder, otherwise she will¹¹ have to be מתיר נדר.
5. מוסף- It is controversial if women have¹² to daven מוסף or not, if one wants she may. Others say that on Rosh Hashana they should¹³ daven mussaf.

¹ משנה בברכות כ: כ' שנשים חייבות בתפילה, ולפי פרש"י דרחמי ניהו, וכ"פ בשו"ע ס' ק"ו סע' ב'.
² שיטת הר"מ תחילת הל' תפלה, שתפילה דאור' מפסוק ולעבדו בכל לבבכם, וכן ברי"ף ברכות כ' וכן בר' יונה שם. ונשים חייבות בתפילה כיון שהוא מ"ע שאהז"ג, וע' גם ר' יונה שאפילו אם הוא מדאורייתא ואפילו אם נאמר שהוא זמן גרמא, אבל כיון שרחמי ניהו, וכן משום שכל הלואי שיתפללו כל היום ממילא חייבות להתפלל. ואע"פ שיש תקנה דרבנן להתפלל ג"פ ביום, ע' מג"א ס' ק"ו סק"ב שאולי התקנה דרבנן לא היה עליהם בכלל.

³ ע' אשי ישראל פ"ז סק"ח שלפי הר"מ יש לע' מה נחשב ליום, האם הוא מע"ע או מהבוקר עד הערב.
⁴ הליכות בת ישראל פ"ב

⁵ הליכות בת ישראל שם סק"ד מר' י. קמינצקי זצ"ל. וע"ש שבדיעבד אפשר לצאת גם בברכת המזון.

⁶ הרמב"ן מצוה ה', שתפלה אינו דאורייתא אלא תקנה דרבנן, והם תקנו להתפלל כנגד התמידים, ותקנו לנשים כמו לאנשים ממילא חייבות להתפלל ב"פ ביום. וכן רש"י ותוס' בברכות שם שתפילה הוא רק חיוב מדרבנן, שתקנו תפלה כנגד התמידים וברבנן אין היתר של זמן גרמא. וכ"כ במג"א וערה"ש שם. ע' ילקוט שמעוני שמואל רמז פ' אות ב', "ותתפל חנה, מכאן אנו לומדים שנשים חייבות בתפלה, שכן חנה היתה מתפללת י"ח ברכות"

⁷ ע' מ"ב ק"ו סק"ד אחרי שהביא דעת הרמב"ן כ' ז"ל וכן עיקר, כי כן דעת רוב הפוסקים, וכן הכריע בס' שאגת אריה, ע"כ יש להזהיר הנשים שיתפללו י"ח וכן בגר"ז שם כ' שיתפללו פעמים ביום. בערה"ש הביא ב' הדעות וכל' בסוף אות ו' שלרש"י תוס' ורמב"ן קשה להבין על מה סומכים הנשים שמקילין בזה אמנם לפי המרב"ם מובן (והוא לא הכריע לפי ההלכה). עכ"פ לפי המ"ב והגר"ז הם חייבות. אמנם יש כמה לימודי זכות עליהם וקודם כל הם סומכות על המרב"ם, וע' בס' הליכות ביתה ס' ו' סק"א שהביא משו"ת ארץ צבי (פראמיר) ס' ל"ד שתפילות כנגד תמידים תקנו וכיון שנשים אין חייבות במחצית השקל ואין ממשכנים אותן ע"כ שאין חייבות בקרבן תמיד. אמנם דבריו צ"ע שע"כ בחורים פחות מכל' שנה ג"כ אין חייבים בתפילה? וע"ש מש"כ לת' זה. ע' מו"ז ח"א ס' ט' שכיון שתפילה דרבנן וחלק מתקנת חז"ל להתפלל דרך תחנונים כעני המבקש בפתח, כיון שנשים טרודות לעניי הבית ואינם יכולות להתפלל בנחת ע"כ פטורות, וע' מחזה אליהו ס' י"ט-י"ד.

⁸ ע' שו"ע ס' פ"ט סע' א', וע' הליכות שלמה פ"ח אות מ"ב שלפי רש"ז זצ"ל שהמנהג הוא שהם מתפללות אחרי ד' שעות אבל לכתחילה לא תתפללו אלא במנחה כיון שיש כמה פוסקים שהיא אינה חייבת יותר מפ"א ביום למה להכנס לספיקות.

⁹ וע' בהליכות ביתה שם שמביא מס' שיחות החפץ חיים ח"א אות כ"ז בעדות המבו ר' ארי' לייב זצ"ל "אמי כמעט לא התפללה כל זמן שלא יצאנו מתחת ידה באמרה לי כי אבי פטרה מזה משום שהיא עוסקת בגידול בני", וכן בשו"ת מחזה אליהו ס' י"ט ענף ה' במביא מחזו"א שנשים המטפלות בבנים הרי הן בכלל הני "שאינ דעתן מיושבת עליהם אין לו להתפלל", וזה בצירוף דעת הר"מ המובא במג"א.

¹⁰ מ"ב ס' ק"ו סק"ד, שתפלת ערבית רשות ולא קבלו נשים עליהם להתפלל מעריב, ורוב נשים אינן מתפללות מעריב.

¹¹ פמ"ג סוף הקדמתו לה' תפלה, אשי ישראל פ"ז סע' י"ט.

Women Davening

6. According to some Poskim, women should¹⁴ wash their hands before davening.
7. Other parts of davening – A woman that wants to daven the whole davening may do so even if she isn't obligated¹⁵. Regarding which other parts of daven women are obligated depends on each individual part.
 - a. ברכת השחר – These ברכות can be said all day therefore women are also obligated¹⁶ to say them.
 - b. ברכת התורה – Women should say ברכת התורה, because according to many¹⁷ Poskim they are required to learn torah to know the halachos that are obligated in.
 - c. קרבנות - Technically¹⁸ women are obligated to say קרבנות (פרשת התמיד) however the minhag¹⁹ is that many don't say them.
 - d. פסוקי דזמרה – According to the Mishnah Berura²⁰, women are obligated to say פסוקי דזמרה. The reason for this is because it was instituted to be an introduction for תפלה (שמונה עשרה), and since they are obligated to daven they also have to say פסוקי דזמרה have to say פסוקי דזמרה.
 - e. ברכת קריאת שמע – Women do not²¹ have to say ברכת קריאת שמע, as it is a time related mitzvah, however if they want they may²² say them, (see footnote).

¹² במ"ב ס' ק"ו סק"ד הביא מח' בזה, דעת הצ"ח ברכות כ"ו. ד"ה ושל שפטורות משום שהוא ג"ז ואינו בקשת רחמים, ובגליון רעק"א ס' ק"ו כ' טעם אחר ממשום שאינם שייכות לנתינת שקלים לקרבנות ציבור, ומצד שני במ"ב הביא ממגן גיבורים סק"ד, וכן בשו"ת מהר"ם שיי"ק ס' צ', וע' גם שו"ת שו"מ מהדו"ת ח"ב ס' נ"ה שהוא בא בשביל קדושת היום ובזה הם חייבות. ¹³ מו"ז ח"א ס' ט', וכן התעוררות תשובה או"ח ח"ג ס' ש"צ שכיון שהוא רחמי חייבות. ¹⁴ תשובות והנהגות ח"א ס' ע"ב, שנשים יטלו ידיהן ברביעית אפילו לפני תפילת ערבית אפילו היא נדבה כיון שעומדת לפני ד'. הליכות בת ישראל פ"ב

¹⁵ כה"ח ס' ע סק"א, מהגר"ז. ¹⁶ ע' מ"ב ס' נ"ב סק"י וע"ש שלכתחילה יש לאומר ברכות אלו לפני ד' שעות ואם לא עכ"פ עד חצות, ואם לא אז כל היום ולהגרא אפילו בלילה. וע' ס' מ"ו סק"א שטעם הברכות האלו שלא יהנה מעוה"ז בלי ברכה, וזה ודאי נוהגת בהם, ע' אשי ישראל פ"ז סק"ל ד'.

¹⁷ מ"ו סע' י"ד, וע' ביה"ל שם, שלב"י ולמג"א שמחובות ללמד כדי לידע הדינים השייכים להם, וגם כיון שהם חייבות לומר פ' הקרבנות, וממילא יכולות להוציא איש חובתו, וע"ש שלהגרא שאינן חייבות אבל עכ"פ הן יכולות לברך כמו כל מ"ע שהז"ג שיכולות. וע' אשי ישראל פ"ז סק"ל ו"ב.

¹⁸ ט"ז סק"י, גר"ז ס' מ"ז סע' י', ביה"ל סוסי" מ"ז ד"ה נשים מהאגור שחייבות כמו שחייבות בתפלה (ואולי לפ"ז קרבנות ג"כ "רחמי ניהו") וע' שבה"ל ח"ו ס' י"ב הנהגות אות ד' שעדיף שיאמרו מ"לעולם יהא אדם".

¹⁹ ע' מו"ק ס' מ"ז שמק' שקרבנות אינו רחמי, וע' שו"ת יוסף אומץ ס' י"ז שגם לפי האגור אינו חייבות, וע' תה"ד ס' מ"ז סק"ט, פמ"ג א"א סק"י י"ד, וע' אשי ישראל פ"ז סע' ט', שאינן נוהגות לאומרן.

²⁰ מ"ב ס' ע' סק"א מרעק"א, וע"ש שעה"צ סק"ד מש"כ. וע' גר"ז ערה"ש ס' ע' סע' א' שחולקים עליו, וע' שבה"ל ח"ו ס' י"ב הנהגות אות ג'. ויש לע' מה הדין אחרי ד' שעות אם תאמר הברכות של פסוקי דזמרה, וע' במ"ב ס' ע"א סק"ד לענין מי שגמר ענינות אחרי ד' שעות שמותר לומר פסד"ז עד חצות, ויש

²¹ מג"א ומ"ב ס' ע' סק"ב שהוא מעשז"ג, ואע"פ שזה נתקן להתפלה שע"ז יש להם חיוב, ע' אשי ישראל פ"ז סק"ל ל"ט ע"פ ביה"ל ס' ע' בד"ה קטנים פטורים, שאין מסתבר להחמיר על ברכת ק"ש מעל ק"ש עצמה.

²² גר"ז ס' ע' סס"ק א', ערה"ש שם אות א'. וע' ג"כ פמ"ג א"א ס' רצ"ו ב"ק י"א, כה"ח ס' ע' סק"א, ומחזה אליהו ס' ט"ז - ב' שאפילו נשים ספרדיות מותרו לאמרן כיון שאינן ברכת במצות ואינם אומרות וציוונו, וע' צח"ל ברכות כ"ו: שכ"כ. וע"ע יב"א ח"בס' ב', וח"ג ס' ו'. אמנם אם הוא לאחר ד' שעות אין להן לאומרן, שאפילו לאנשים כ' בשו"ע ס' נ"ח סע' ו' ומ"ב סק"ל כ"ו שהוא ברכה לבטלה, וע' בביה"ל שם בד"ה קוראה בלא ברכותיה שכל שבמקום אונס אפשר לסמוך כעל שיטת משכנות יעקב שמיקל בזה. אמנם לנשים שמתחילה לא היה להם חיוב כלל לומר ברכת ק"ש כ"ש. וע' מעשה איש ח"ה עמ' י', וע' אשי ישראל פ"ז סק"מ"ח מס' נקיות וכבוד בתפלה עמ' ר"ו מ' ח. ח' קניבסקי שליט"א שנשים לא יברכו ברכת ק"ש אחרי ד' שעות שזה הזמן לברכת ק"ש, וכן אמר מו"ר הרב י'. כהן שזה ההלכה למי ששואל. וע' הליכות שלמה פ"ח - מ"ב מרש"ז שאפילו לשמו"ע לכתחילה

Women Davening

f. Women do not²³ have to say קריאת שמע (שמע ישראל, והיה אם שמוע), קריאת שמע as it is also a time related מצוה. However it is preferable that they say the posuk of שמע ישראל²⁴ and פרשיות three²⁵ all. Many women however say ברנך שם.

g. According to many Poskim²⁶ the mitzvah to remember our leaving Mitzrayim is not a time related mitzvah, therefore women are also obligated to remember every day. Chazal designated a special bracha²⁷ for this – the bracha ויציב אמת, or גאל ישראל which end ואמונה כל זאת (to put גאולה לתפלה in order for them to be גאל ישראל). Therefore although women are exempt from ברכת קריאת שמע, they are obligated²⁸ to say this bracha.

1. If she is davening after זמן תפלה (4 hours) she should²⁹ say ויאמר, or any posuk that יציאת מצרים mentions.

h. תהנון – the minhag is that women don't³⁰ say תהנון. If she wants to say it she may, but she shouldn't say the³¹ (ד' ד') or anything in Aramaic³².

i. Women don't have to say these parts, if they want they may³³ - אשרי ובא לציון, שיר של יום.

j. Women are not obligated to say however many women say it³⁴ - עלינו.

k. Women are not³⁵ obligated to say הלל because it is a גרמא, except³⁶ for the הלל of the הגדה.

תתפללי רק אחרי מנחה ע"ש, ולכאורה כ"ש זה. וע"ע הליכות בת ישראל פ"ב-י, ואשי ישראל פ"ז ס"ק מ"ח, שאם נאנסה שיכולה שתאמר הברכות עד חצות.

²³ רמ"א ס' ע' סע"א, וכן במ"ב ס' ק"ו סק"ד, אמירת ויאמר או פסוק אחר שמזכיר יצ"מ, מ"מ תקנו אכה"ג ברכה על הגאולה. ²⁴ שם ברמ"א. וע' פמ"ג א"א סק"א שגם ברוך שם נכלל בקבלת עול מלכות שמים. ע' גם מ"ב ס' ס"ו סק"א, וס' ס"ג ס"ק י"א וי"ב.

²⁵ וע' א"א בוטשאטש שנהגות לקראות כל הג' פרשיות, אבל אינן צריכות להקפיד על הזמן ²⁶ מג"א ומ"ב ס' ע' סק"א, וחצה"ש שם שהן חייבות בברכת אמת ויציב, אמנם ע"ש במ"ב מפמ"ג שי"א שהחיוב הוא רק ביום וא"כ הוא מ"ע שהז"ג אבל עדיין חייבות בו מדרבנן, אמנם לשיטת שאגת ארי' ס' י"ג שהזכירה ביום הוא מצוה בפני עצמה א"כ הן פטורת, וכרעת המ"ב כמג"א שכן סתם בס' ק"ו ס"ה, וכן בגר"ז ס' ע' אות א', וכן בשבה"ל ח"ו ס' י"ב. ע' בערה"ש ס' ע' סע' ד' שאינן חייבות בזי"מ.

²⁷ ע' חיי"א כלל כ"א אות י"ז שאע"פ שהן יכולות לצאת ע"י ²⁸ ולענין מעריב ברכת השכיבו בכלל זה כיון שנחשב כגאולה אריכתא שעה"צ ס' ע' סק"ג, וע' הליכות ביתה ס'ה' סק"י מרש"ז. ע' אשי ישראל פ"ז ס"ק מ"ז שנשים שאינן מתפללות ערבית סומכות על הש"א שהובא במ"ב.

²⁹ ע' מ"ב ס' נ"ח ס"ק כ"ה, וס' ס"ז סק"ג, וע' תהל"ד ס' נ"ח סק"ח שמק' שכל הטעם שחייבות משום שאינו זמן גרמא? ועק אשי ישראל פ"ז ס"ק מ"ט שר"לשכמו שתקנו לאנשים עד ד' שעות כמו"כ הברכה נתקן רק עד אז.

³⁰ מחזה אליהו ס' כ', וע' הליכות בת ישראל פ"ב הערה ל"ב מר' נטרונאי גאון שסובר שנפילת אפים רשות ואולי להם זה בערבית שלא קבלו עליהם.

³¹ שו"ע ס' תקס"ה סע' ה', ומ"ב ס' תקפ"א סק"ד, מפני שהוא דבר שבקדושה ואין לאומרה אלא בעשרה

³² מ"ב ס' תקפ"א סק"ב, שאין לאומרן אלא בציבור.

³³ מחזה אליהו ס' כ'.

³⁴ שם, אמנם כ' שם שנראה שהם קבלו על עצמן לאמרו.

Women Davening

In summary- although women may daven the whole davening, the parts that they should³⁷ daven are the following; ברכת התורה, ברכת השחר, פ' התמיד, ברוך שאמר, אשרי, ישתבה, שמע, אמת, ויציב עד שמונה עשרה, ושמונה עשרה.

8. A woman that has enough time to daven more than just a praise, request, and a thanks, should daven, depending on the amount of time she has, according to which part of davening she is most obligated to say. The list is³⁸ as follows:
- a. שמונה עשרה.³⁹
 - b. שמע ישראל, ברוך שם, אמת ויציב עד גאל ישראל.⁴⁰
 - c. ברוך שאמר, אשרי, ישתבה.⁴¹
 - d. ברכת השחר.⁴²
 - e. ברכת התורה.⁴³
 - f. The rest of פסוקי דזמרה.⁴⁴
 - g. The whole ואהבת, והיה אם שמוע⁴⁵ and ברכת קריאת שמע.

It should be understood that after evaluating how much she is able to daven, when davening, it should be according to the normal order of davening. For example, if she only has time to daven a & b, she says שמע ישראל ברוך שם, then אמת ויציב, and then שמונה עשרה, since this is the normal order of davening.

³⁵ ביה"ל ס' תכ"ב סע' ב' בד"ה הלל. ולפי הרמ"א יכולות לברך על ההלל אפילו של ר"ח שהוא רק מנהג ע"ש בביה"ל.
³⁶ ביה"ל שם.

³⁷ קובץ תשונות ח"א ס' י"ד.

³⁸ אבני ישפה הל' תלה פט"ז, בירור הלכה לר' זילבר, הובא בהליכות בת ישראל פ"ב סק"ז, וכן באשי ישראל פ"ז סע' י"ח וס"ק ס"ז מר' ח. קנייבסקי שליט"א. ע'

³⁹ שזה עיקר חיובם לתפלה מתקנת אכנה"ג לפי רוב ראשונים, ע' מ"ב ס' ק"ו סק"א.

⁴⁰ כיון שגם זה חוב עליהם לפי פסק המ"ב שנקט דלא כש"א ע' לעיל, שיש להם לסמוך גאולה לתפילה. וזה שכתבתי כאן פסוק שמע וברוך שם אע"פ שהוא רק נכון להן לאמרו, כ"כ באבני ישפה ובירור הל' ולכאורה טעמם משום שהם רק ב' פסוקים ואינו לוקח רק קצת זמן.

⁴¹ כ"כ בספרים הנ"ל וע"ע אשי ישראל פ"ז סע' י"ח שעיקר פסוקי דזמרה אחרי ברכות השחר וברכת התורה.

⁴² שזה ודאי חיוב עליהם, אמנם הם יכולות לאמרם כל היום.

⁴³ שיש להם חיוב אבל לפי הגר"א אינן חייבות, ע' לעיל מש"כ ע"ז.

⁴⁴ שלפי כמה דעות יש להם חיוב לאמר פסוקי דזמרה.

⁴⁵ כיון שלכו"ע פטורות מברכת ק"ש וב' פרשיות האלו.